

Pavel Š t ě p á n (Praha)

JANĚ MATÚŠOVÉ K NAROZENINÁM

8. května 2020 oslavila životní jubileum významná česká onomastička PhDr. Jana Matúšová, CSc. Narodila se roku 1960 v podkrkonošské Jilemnici; na její původ poukazuje i její rodné příjmení Hančová, protože Hančů je u nás nejvíc právě na Jilemnicku. Vystudovala bohemistiku a germanistiku na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Při studiu ji výrazně ovlivnili bohemista Ivan Lutterer a germanista Emil Skála. Není proto překvapivé, že si pro svou diplomovou práci zvolila onomastické téma na pomezí bohemistiky a germanistiky. Práce byla věnována pomístním jménům na katastrech obcí Rokytnice nad Jizerou a Paseky nad Jizerou, tedy v lokalitách, z nichž první byla do roku 1945 německá a druhá, spojená s Raisovými Zapadlými vlastenci, která byla českým jazykovým ostrovem. Jazyková

situace v obou obcích představovala velmi dobré východisko pro konfrontaci. Na problematiku pomístních jmen byla později zaměřena i jubilantčina kandidátská disertační práce.

Po krátkém pedagogickém působení na gymnáziu ve svém rodném městě nastoupila J. Matúšová roku 1986 na onomastické pracoviště Ústavu pro jazyk český ČSAV v Praze. Ve své publikační činnosti zůstala věrná svému rodnému kraji (věnovala se mj. pojmenováním krkonošského *Kotle* nebo hydronymům *Mumlava* a *Jizera*), ale především pak problematice česko-německých jazykových kontaktů v toponymii. Zabývala a zabývá se např. ustalováním pomístních jmen v oblasti česko-německého jazykového kontaktu po roce 1945, vývojem a standardizací pomístních jmen a urbanonym v českém pohraničí, sbírkou pomístních jmen Ernsta Schwarze, stopami německých dialektů a německými lexikálními prvky v pomístních jménech na území Čech, integrací slovanských pomístních jmen do němčiny

a dalšími příbuznými problémy. Řada jubilentčinných publikací je však věnována i problematice příjmení a rodných jmen.

Velmi důležitý je autorský podíl J. Matúšové na Indexu lexikálních jednotek pomístních jmen v Čechách a na Retrográdním indexu lexikálních jednotek pomístních jmen v Čechách (obojí 1991 spolu s L. Olivovou-Nezbedovou) a rovněž na úspěšné monografii Pomístní jména v Čechách s podtitulem „O čem vypovídají názvy polí, luk, lesů, hor, vod a cest“ (1995, spolu s L. Olivovou-Nezbedovou, M. Knappovou a J. Malenínskou). Pro tuto knihu připravila kapitoly o hláskosloví a tvarosloví pomístních jmen, o pomístních jménech německého původu v Čechách a o stopách dolování a zpracovávání nerostných surovin v pomístních jménech.

Od konce 90. let do roku 2004 byla J. Matúšová vedoucí tehdejšího úseku onomastiky, který byl součástí oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR. Zároveň se ujala vedení projektu *Slovníku pomístních jmen v Čechách*. Její zásluhou došlo k výraznému zrychlení a zintenzivnění prací na Slovníku pomístních jmen v Čechách, které byly podporovány granty GA ČR. Byla dokončena počítačová databáze pomístních jmen v Čechách a v rychlém sledu za sebou vyšlo 5 svazků Slovníku (sv. I, písmeno A, 2005; sv. II, B–Bau, 2006; sv. III, Bav–Bíd, 2007; sv. IV, Bíg–Bož, 2008; sv. V, Bra–Buc, 2009).¹ Práce na slovníku vedla J. Matúšová až do svého nedobrovolného odchodu z Ústavu pro jazyk český v roce 2010.

Ani poté však nepřestala intenzívně pracovat. Jako fyzická osoba bez institucionální podpory se stala řešitelkou grantového projektu GA ČR, jehož výstupem je monografie *Německá vlastní jména v češtině* (2015). Autorka se v ní věnuje příjmením, místním jménům a pomístním jménům; každé z těchto kategorií věnuje samostatný oddíl. Jde o první komplexní dílo věnované propriím německého původu u nás. V roce 2018 vydala J. Matúšová spolu s I. Švehlovou, tajemnicí Návoslovné komise Českého úřadu Zeměměřického a katastrálního, knižní publikaci o historii českých názvoslovných komisí. Přínosné jsou i jubilentčiny časopisecké studie publikované v posledních letech, srov. např. článek o toponymech v česko-německých jazykových kontaktech jakožto kulturním dědictví, publikovaný v časopise *Germanoslavica* (2018). Čtenáři časopisu *Acta onomastica* si v tomto čísle mohou přečíst nejnovější příspěvek J. Matúšové, věnovaný standardizaci toponym mezi dvěma světovými válkami.

Jubilantky si vážíme nejen pro její přínos k rozvoji české onomastiky, ale především pro její vzácný charakter. Známe ji jako člověka přímého, přátelského,

¹ Po vydání V. svazku bylo knižní vydávání slovníku z finančních důvodů ukončeno a hesla jsou nadále zveřejňována online.

vždy usměvavého, ale především neobyčejně statečného. Při vedení autorského kolektivu Slovníku pomístních jmen v Čechách na onomastickém pracovišti Ústavu pro jazyk český dokázala vždy vytvořit příjemnou pracovní atmosféru. Mnohé jsme se od ní naučili nejen po pracovní, ale i po lidské stránce. Vážíme si jí pro její neobyčejnou vnitřní sílu, díky níž překonávala a překonává nelehké situace v osobním i pracovním životě a s jejíž pomocí se vyrovnává i s těmi nejtěžšími ranami osudu.

Přejeme Janě hlavně hodně zdraví a životní pohody, ale také radosti z onomastického bádání.